

комунального господарства, який виділив на проведення освітнього процесу 1605,15 карбованців, з яких на зарплату викладачам витратили – 568 карбованців, письмове приладдя – 61,97 карбованців, харчування – 876 карбованців, підручники – 51,05 карбованців, господарчі витрати – 29,91 карбованців, переїзд курсантів – 18,22 карбованці [7, арк. 11зв].

Короткотермінові пожежні курси у 1920–1930-х роках мали достатньо проблем у своєму розвитку, однак вони робили справу швидкого підвищення кваліфікації пожежних робітників України, що у позитивному плані відбивалося на кількості пожеж у республіці в плані їх зменшення. У подальших наукових роботах можливий аналіз діяльності курсів з підвищення кваліфікації пожежних працівників сільського господарства України у 1920–1930-х роках.

Список використаних джерел

1. 'Державний архів Харківської області', ФР 1574. Старовірський волосний виконавчий комітет, Оп.6, Спр.11. Дело о пожарном состоянии Староверовского района. 1926, 186 арк.
2. Майський, В., 1927. 'Сельская пожарность на Украине', *Пожарное дело*, 6 (28), с.21.
3. Ротенберг, М., 1926. 'Вторые окружные пожарные курсы Шепетовщины', *Пожарное дело*, 4 (14), с.14.
4. Томіленко, А.Г., 2016. 'Підготовка кадрів у галузі пожежної безпеки в Україні у 20–30-х роках ХХ століття', *Гуманітарний вісник ЧДТУ*, 25 (9), с.75–83.
5. 'Центральний державний архів вищих органів влади і управління України', Ф.5. Народний комісаріат внутрішніх справ, Оп.1., Спр.406. Циркуляри та накази пожежних підрозділів Всеукраїнського відділу та комунального відділу Харківського губвиконкому. 22.08.1920 – 21.08.1921 рр., 184 арк.
6. Там само, Ф.5. Народний комісаріат внутрішніх справ, Оп.3., Спр.1433. Статистичні відомості та звіти про роботу пожежних інспекцій окрвиконкомів за 1927–1928 р. та плани робіт на 1928–1929 р. 1928 р., 131 арк.
7. Там само, Ф.5. Народний комісаріат внутрішніх справ, Оп.3., Спр.1828. Звіти про стан пожежної охорони та організації добровільних дружин у містах та округах за 1928–1929 р. 1928–1929 р., 292 арк.
8. Там само, Ф.34. Вища Рада Народного Господарства УСРР, Оп.13., Спр.653. Переписка з НКВС УСРР про введення у штатні розклади відділів місцевої промисловості посади пожежний інспектор. 1928–1929 р., 279 арк.

References

1. 'Derzhavnyi arhiv Harkivs'koi oblasti (State Archive of Kharkiv Region)', FR 1574. Staroviriv's'kyj volosnyj vykonavchij komitet, Op.6, Spr.11. Delo o pozharnom sostojanii Staroverovskogo rajona. 1926, 186 ark.
2. Majs'kij, V., 1927. 'Sel'skaja pozharnost' na Ukraine (Rural fire in Ukraine)', *Pozharnoe delo*, 6 (28), s.21.
3. Rotenberg, M., 1926. 'Vtorye okružnye pozharnye kursy Shepetovshhiny (Second district fire courses Shepetovschiny)', *Pozharnoe delo*, 4 (14), s.14.
4. Tomilenko, A.G., 2016. 'Pidgotovka kadriv u galuzi pozhehzhnoi' bezpeky v Ukraїni u 20–30–h rokah XX stolittja (Training of personnel in the field of fire safety in Ukraine in the 20–30th years of the XX century)', *Gumanitarnyj visnyk ChDTU*, 25 (9), s.75–83.
5. 'Central'nyj derzhavnyj arhiv vyshhyh organiv vlady i upravlinnja Ukraїni (Central state archives of the supreme bodies of power and management of Ukraine)', F.5. Narodnyj komisariat vnutrishnih sprav, Op.1., Spr.406. Cyrkulyari ta nakazy pozhehzhnyh pidviddiliv vseukrkomunviddilju ta komunal'nogo viddilju Harkivs'kogo gubvykonkomu. 22.08.1920 – 21.08.1921 rr., 184 ark.
6. Tam samo (Ibid), F.5. Narodnyj komisariat vnutrishnih sprav, Op.3., Spr.1433. Statystychni vidomosti ta zvity pro robotu pozhehzhnyh inspekciy okrvykonkomiv za 1927–1928 r. ta plany robit na 1928–1929 r. 1928 r., 131 ark.
7. Tam samo (Ibid), F.5. Narodnyj komisariat vnutrishnih sprav, Op.3., Spr.1828. Zvity pro stan pozhehzhnoi' ohorony ta organizacij

dobrovil'nyh družyn u mistah ta okrugah za 1928–1929 r. 1928–1929 r., 292 ark.

8. Tam samo (Ibid), F.34. Vyshha Rada Narodnogo Gospodarstva USSR, Op.13., Spr.653. Perepyska z NKVS USSR pro vvedennja u shtatni rozklady viddiliv miscevoi' promyslovosti posady pozhehzhny inspektor. 1928–1929 r., 279 ark.

Kharlamov M. I., Ph.D. (historical sciences), Associate Professor, Associate Professor of department of social and humanitarian disciplines of the National university of civil protection of Ukraine (Ukraine, Kharkiv), mike1982kharlamov@gmail.com, ORCID ID 0000-0002-5289-0290

Features of work of short-term training courses for firefighting in Ukraine from 1920 to 1930

The purpose of the study is to consider the main aspects of the work of short-term fire educational courses in the territory of the Ukrainian SSR in 1920–1930. The scientific research describes the general issues of the creation, operation and financing of short-term fire and technical courses of the Ukrainian republic during the interwar period. Also reviewed are unexplored issues in the content of educational programs for refresher courses for firefighters. The article used the problem-chronological and historical-systematic methods of research, which, in our opinion, allowed us to approach objectively an analysis of these scientific issues. This scientific article is based on archival sources of the Central State Archive of the Supreme Authorities and Governments, the State Archive of the Kharkiv Region (SAKR), unexamined printed periodicals of the investigated period, which were first introduced into scientific circulation.

Keywords: fire, fire courses, advanced training, curriculum, special fire fighting disciplines, fire brigades.

* * *

УДК 316.334.55 (477):940.5

Волошин І. В.,

старший викладач кафедри суспільних наук,
Черкаський інститут пожежної безпеки
ім. Героїв Чорнобиля (Україна, Черкаси),
igorvoloshin@ukr.net

Роль спеціалізованої сільськогосподарської мережі «Добробут» у розвитку м'ясної та м'ясопереробної галузей Української СРР в добу НЕПУ

Розкрито значення сільськогосподарської мережі «Добробут» для відновлення і подальшого кількісно-якісного зростання м'ясної галузі Української СРР у 1920-х рр. Доводиться, що система господарсько-економічних, просвітницьких, селекційних і зоотехнічних заходів, які проводив «Добробут», дозволила швидко підвищити ефективність м'ясної галузі селянських господарств. Визначено шляхи інтенсифікації сучасної вітчизняної м'ясо-молочної галузі з урахуванням історичного досвіду.

Ключові слова: кредитна кооперація, кредитне товариство, селянське господарство, нова економічна політика, сільськогосподарська мережа «Добробут», скотарство, інтенсифікація сільського господарства.

В період нової економічної політики Всеукраїнська спілка м'ясо-молочної кооперації «Добробут», спираючись на міцний фундамент своїх постійно зростаючих доходів, розгорнула широку й багатосторонню роботу щодо інтенсифікації м'ясо-молочної галузі, залучаючи в цей процес бажані селянські господарства. Завдяки здійсненим заходам, м'ясна та м'ясопереробна галузі економіки Української СРР змогли за короткий час не лише забезпечити потреби внутрішнього, але й завоювати визнання на зовнішньому ринку. Врахування позитивного досвіду товариства «Добробут», завдяки ретроспективному аналізу, може бути корисним для поліпшення становища м'ясної галузі харчової промисловості в сучасній Україні.

В новітній історіографії розвитку тваринництва доби непу маємо відзначити доробок таких дослідників як С. Биченко [2], О. Дулгерова [6], В. Лазуренко [9; 10], В. Марочко [12], А. Морозов [14], В. Паскаленко [16], Ю. Раку [17].

Мета даної статті. З'ясувати ефективність заходів, ініційованих спеціалізованою сільськогосподарською мережею «Добробут», для відновлення і подальшого укріплення м'ясної та м'ясопереробної галузей харчової промисловості Української СРР доби непу.

Завдання дослідження. Відповідно до мети поставленні наступні завдання, зокрема: розкрити значення сільськогосподарської мережі «Добробут» для відновлення і подальшого кількісно-якісного зростання м'ясної галузі Української СРР у 1920-х рр.; розкрити особливості системи господарсько-економічних, просвітницьких, селекційних і зоотехнічних заходів, які проводили «Добробут» щодо підвищення ефективності м'ясної галузі селянських господарств в непівський період.

Ситуація українському тваринництві на початку непу характеризувалася повною деградацією м'ясомолочного стада за роки військових дій. Як відзначалось в звіті Наркомзему, «За роки громадянської війни від племінного тваринництва майже нічого не залишилось» [14, с. 239]. У цілому по Україні більшість селянських корів давала на початку відбудовного періоду лише по 50 пудів молока в рік. Аналогічне положення складалось і в м'ясному тваринництві. Найвні породи свиней були в 2–3 рази менш скороспілі, ніж чистопорідні. Запущеним було і птахівництво. Селянська курка важила всього 1,5–3 фунти і давала в рік 50–60 дрібних яєць [20, с. 61].

Таким чином, на 1920-ті рр. актуальним завданням економіки Української СРР була інтенсифікація тваринницького сектору. В цій площині перед галуззю стояв ряд завдань: підготовка племінного матеріалу в кількості, достатній для потреб народного господарства; вирішення кормової бази тваринництва; організація ветеринарно-санітарної справи; комплектування економічних районів відповідними породами худоби і законодавче оформлення цього процесу; підготовка кадрів та реорганізація ВИШів для потреб сільського господарства [4, с. 6].

Середбентрівспеціалізованої сільськогосподарської кооперації, які функціонували в Україні періоду нової економічної політики («Кооптах», «Добробут», «Плодоспілка», «Бурякоспілка», «Укрсільцукор» і «Товариство насінництва»), основне завдання досвідно-технічної роботи відділів «Добробуту» визначалося як «вишукування в умовах українського сільського господарства шляхів для підвищення продукції с.г. тварин, поліпшення якості продуктів та одночасно з цим зниження вартості виробництва» [13, с. 4].

Високими темпами збільшувались заготівлі і в системі «Добробуту». Коли в першій половині 1924/25 року було заготовлено 186 тисяч пудів м'яса, то в першій половині 1925/26 року – вже 682 тисячі пудів [14, с. 235]. Уявлення про структуру заготівель м'ясної продукції в республіканському масштабі дає звіт м'ясного відділу товариства «Добробут» за 1.10.1924 – 1.01.1925. Так, протягом звітного періоду було заготовлено 70 тис. голів худоби, або в забитій вазі 840 тис. пудів на загальну суму 6,5 млн. карбованців. В цілому, відзначається виконання

плану на 140%, попри несприятливі умови кредитування [33, арк. 16].

Поруч із загальним зростанням обсягів виробництва і переробки м'яса, товарні м'ясні ресурси України лише за період з 1925/66 по 1926/27 рік збільшилися з 25,8 до 28,8 млн. пудів, або з 416 до 464 тис. тон [8, с. 41].

В 1928/29 господарському році тільки Наркомвнуторгом СРСР був запланований централізований завіз м'яса в 40 міст країни загальним обсягом в 434 тис. тон. У тому числі 164 тис. в Москву, 120 тис. тон в Ленінград, 11 тис. тон в Сталіно. Забезпечення переважної частини цих поставок покладалося на Україну. В будь-якому разі прискорене відновлення продуктивного тваринництва в Україні, яке проходило значно швидшими темпами, ніж це відбувалося в інших галузях сільського господарства республіки, безпосередньо вплинуло на збільшення споживання населенням масла, молока, м'яса.

Зрозуміло, що швидкий розвиток таких інтенсивних галузей сільського господарства, як м'ясне і молочне тваринництво, птахівництво, означало значне підвищення потреби на зерно всередині самого сільського господарства. На приріст 1 пуда ваги потрібно згодувати свині, залежно від виду (сало, бекон) та продуктивності (скоростиглості) породи, від 6 до 24 пуд. зерна [14, с. 245–246].

У зв'язку з цим, слід звернути увагу на те, що протягом непу помітно змінилася структура сільськогосподарського виробництва. Так, на 1927/28 рр. середні показники виробництва м'ясних та молочних продуктів перевищували відповідні показники 1913 р. на 26%, технічних культур – на 45%, тоді як обсяг вирощеної зернової продукції був на 22% менше середніх показників 1913 р.

Маючи добру сировину і високорозвинену переробку базу, «Добробут» збільшував обсяг експорту і в галузі м'ясного тваринництва, докорінна реконструкція Полтавської беконної фабрики дозволила швидко розвинути експорт компактних дорогих видів м'ясної продукції, експорт якої був значно надійніший, тому що майже не залежав від несприятливих обставин, які не раз приводили до відчутних втрат, наприклад, при експорті живих свиней. Якість бекону «Добробуту» дозволила потіснити на англійському ринку багатьох його традиційних експортерів і лише за період з 1924/25 по 1925/26 р. збільшити продаж в 3,6 разів [14, с. 245–246]. Вартість м'ясного експорту «Добробуту» зросла з 317 тис. крб. в 1924/25 р. до 1116 тис. крб. лише за першу половину 1926/27 р. [24, с. 7]. Асортимент ковбасних виробів ковбасної фабрики товариства «Добробут» м. Харкова на березень 1925 р. нараховував 29 найменувань [32, арк. 34].

Обсяги продукції, заготовленої за одну зміну ковбасним виробництвом Дергачівського сільськогосподарського товариства становили: до 150 пудів копчених виробів, до 300 штук сухих ковбас сортів «Краківська» та «Московська», 20 пудів смальцю, 40 пудів сирих виробів (сальтисонів) [31, арк. 3].

Як уже відзначалося, спілка «Добробут» була зареєстрована в липні й почала роботу в жовтні 1924 р. В її статуті зазначалося, що спілка ставить перед собою завдання поліпшення і розвитку м'ясомолочного тваринництва шляхом організації племінної справи, збуту і переробки продуктів тваринництва, постачання

членів спілки всім необхідним для успішного ведення господарства [7, с. 51]. Членами «Добробуту» могли бути союзи як спеціалізовані, так і універсальні й змішані, що вели подібну роботу. З метою найбільш повного залучення селянства до участі в роботі «Добробуту» статут дозволяв і безпосереднє членство в ньому великих спеціалізованих сільськогосподарських товариств, що налічували більше 250 членів. Ще один центр спеціалізованої сільськогосподарської кооперації почав роботу 13 серпня 1924 р. – Всеукраїнське спеціалізоване товариство збуту й експорту продуктів птахівництва «Кооптах».

Система м'ясомолочної кооперації «Добробут» відзначалася кваліфікованим персоналом, виробничим досвідом, глибоким знанням сутності тих чи інших господарських проблем, організовуючи, таким чином, максимально продуктивне використання кредитних коштів кооперованих ними селянських господарств.

Агрономами 1920–х рр. було виділено цілий ряд несприятливих для розвитку українського скотарства факторів, які не залежали від товариства «Добробут», однак мали місце впродовж майже всього періоду непу. Сюди належать: недостатній обсяг вирощування кормових культур; бідність харчового раціону тварин, зокрема на білкові речовини, що погіршує ефективність міксування інших кормів; вивіз із республіки концентрованих кормів – макухи, висівку тощо; велика залежність тваринницької сектору від природних кормових площ, пасовищ, врожаїв сіна і ярих зернових; брак кормових резервів (наприклад, скотарство Російської імперії напередодні Першої світової війни передбачало дворічний запас корму); розв'язання зернової проблеми за рахунок розорювання природних кормових площ для скотарства [18, с. 12].

Незважаючи на це, Всеукраїнська спілка м'ясо–молочної кооперації «Добробут», спираючись на міцний фундамент своїх постійно зростаючих доходів, розгорнула широку й багатогоронну роботу щодо інтенсифікації м'ясо–молочної галузі, залучаючи в цей процес бажані селянські господарства. Організаційно–господарські заходи, ініційовані «Добробутом», передбачали: організацію виробництва та постачання концентрованих кормів, контрактацію бугаїв, корів і свиней, закупівля за кордоном високопорідних плідників, пряме кредитування селянських господарств, у т.ч. в товарній формі – у вигляді молодняка худоби.

Іншим напрямком підвищення культури ведення скотарства селянами стало контрольно–асистентське обслуговування, облік і ведення продуктивних якостей потомства наявних плідників, організація виставок–конкурсів, курси годування і облаштування тваринницьких дворів і кооперативних приміщень, силосних ям тощо, конкурси на чистоту молока, республіканські та місцеві конкурси майстрів масло– і сировиробництва. Широкого розмаху набула освітня діяльність «Добробуту». З цією метою організовувалися чисельні курси і школи для господарів дворів, курси контроль–асистентів, з'їзди по тваринництву, публікація інструкцій, плакатів, брошур тощо.

Поруч із позитивною динамікою розвитку м'ясної галузі в більшості районів УСРР, слід зауважити випадки недостатньої активності державних і кооперативних м'ясозаготовачів, обмежену місткість місцевих м'ясних ринків, спекулятивні операції приватних торгівців тощо,

які призводили або до значного падіння цін на худобу, або гальмували темпи розвитку м'ясної та м'ясопереробної галузей.

Ще одним стримуючим фактором розвитку тваринництва в цілому та м'ясної галузі зокрема була жорстокість тогочасної податкової політики в аграрному секторі. Податком обкладалися практично всі галузі селянського господарювання: рільництво, тваринництво, луквіництво та присадибні ділянки. Інакше кажучи, практично всі види рослинницької та тваринницької продукції розглядалися податковими органами як суто товарні. Для визначення обсягу валової продукції селянського господарства та встановлення на цій основі суми податку враховувалися в рільництві, наприклад, не лише вартість зібраного зерна, але й соломи та вирощеного насінневого матеріалу. У тваринництві враховувалися вартість всієї яловичини, свинини, баранини, молока, яєць, битой птиці, шерсті та шкір, які отримувало господарство. Так само ретельно враховувалась вартість продукції присадибних ділянок, а в ряді випадків і садівництва. «Норми виходу рільничої та тваринницької продукції визначалися при цьому досить напружено. Тобто, суто статистично мало не вся вироблена в селянському господарстві продукція розглядалася як товарна» – приходиться до висновку сучасний історик–аграрник А. Морозов [14, с. 121]. Хоча зрозуміло, що характерне для переважаючої частини України саме багатогалузеве дрібне селянське господарство не могло мати не те, що високий, а просто мінімальний рівень товарності всіх своїх галузей.

Аналізуючи середньостатистичні розрахунки, які закладалися в основу обрахування вартості валової продукції пересічного селянського господарства, його прибутковості та витікаючої звідси суми податку не можна не бачити їх досить серйозної невідповідності тогочасним господарсько–економічним реаліям.

Висновок. В цілому ж, система господарсько–економічних, селекційних і зоотехнічних заходів, які проводив «Добробут», дозволила швидко підвищити ефективність м'ясної та м'ясопереробної частини селянських господарств. Така, що відчувала стагнацію перед Першою світовою війною, повністю зруйнована в роки війни, м'ясна галузь тваринництва була швидко відновлена протягом 1924–1927 рр. зусиллями партнерів мережі «Добробуту». Зрештою, вона змогла не лише забезпечити потреби внутрішнього, але й завоювати визнання на зовнішньому ринку.

Список використаних джерел

1. Батюк, І., 1925. 'Сільськогосподарська кооперація на Україні', Х.: Книгоспілка, 136 с.
2. Биченко, СМ., 2010. 'Внесок сільськогосподарської кооперації у зміцнення добробуту селянства України (1921–1929 рр.): автореф. дис... канд. іст. наук', Київ, 20 с.
3. 'Відчит Українського союзу с/г кооперації «Сільський господар» за 1926–1927 операційний рік', 1928, Х., 68 с.
4. Грушевський, Л., 1929. 'Завдання та напрямок реконструкції скотарства на Україні', *Українське скотарство*, №11, листопад, с. 3–7.
5. Дешко, Е., 1927. 'Кооперація на Україні', Х., 100 с.
6. Дулгерова, ОМ., 2006. 'Культурно–освітня діяльність сільськогосподарської кооперації України в добу НЕПу: автореф. дис... канд. іст. наук', Черкаси, 20 с.
7. 'Кооперація на Україні в 1925/26 році', 1929, Х., 79 с.
8. 'Коопероване село', 1927, №17, с.41.
9. Лазуренко, ВМ., 2013. 'Українське фермерство: злет і падіння (1921–1929 рр.)', Черкаси: ЧДТУ, 474 с.

10. Лазуренко, ВМ., Паскаленко, ВМ., 2011. 'Український фермер в добу НЕПу', Черкаси: *Вертикаль, видавець Кандич С. Г.*, 346 с.

11. Личко, І., 1927. 'Кооперативне страхування с.-г. худоби', *Українське скотарство*, №7, липень, с.32–36.

12. Марочко, ВІ., 1995. 'Українська селянська кооперація. Історико-теоретичний аспект (1861–1929)', К.: *М. Р. Kots Publishin*, 216 с.

13. Машура, С., 1928. 'Новим шляхом', *Українське скотарство*, №8–9, серпень – вересень, с.3–5.

14. Морозов, АГ., 2016. 'Сільськогосподарська кредитна кооперація в Україні (1921–1929)', Черкаси: *Вертикаль, видавець Кандич С. Г.*, 362 с.

15. Огій, Я., 1929. 'Нова організаційна побудова та виробничі завдання скотарської кооперації', *Українське скотарство*, №12, грудень, с.8–12.

16. Паскаленко, ВС., 2006. 'Заможне селянство в сільськогосподарській кооперації України (1921–1924 рр.): соціально-економічний аспект: автореф. дис... канд. іст. наук', Черкаси, 20 с.

17. Раку, ЮГ., 2008. 'Українська сільськогосподарська кооперація в м'ясо-молочному експорті України в роки непу', *Український селянин: збірник наукових праць*, Черкаси, Вип.11, с.262–265.

18. Селицький, Е., 1929. 'Стан скотарства України за даними весняного опиту 1929 року та заходи до його відновлення', *Українське скотарство*, №11, листопад, с.8–17.

19. 'Селянське життя', 1924, №54, с.14.

20. 'Сільський господар', 1925, №13/14, с.61.

21. 'Сільський господар: Відчит за 1926/27 операційний рік', 78 с.

22. 'Український економіст', 1923, 22 декабля, с.7.

23. 'Українське скотарство', 1926, №1, с.5.

24. 'Український агроном', 1927, №5/6, с.7.

25. Уман, Ю., 1928. 'Наші підсумки', *Українське скотарство*, №1, січень, с.3–7.

26. ЦДАВО України, Ф.27, Оп.9, Спр.413.

27. Там само, Ф.320, Оп.1, Спр.272.

28. Там само, Ф.325, Оп.1, Спр.102.

29. Там само, Спр.272.

30. Там само, Спр.289.

31. Там само, Спр.39.

32. Там само, Спр.64.

33. Там само, Спр.10.

References

1. Batjuk, I., 1925. 'Sil's'kogospodars'ka kooperacija na Ukrai'ni (Agricultural cooperation in Ukraine)', Н.: *Knygospilka*, 136 s.

2. Bychenko, SM., 2010. 'Vnesok sil's'kogospodars'koi kooperacii' u zmicnennja dobrobutu seljanstva Ukrai'ny (1921–1929 rr.): avtoref. dys... kand. ist. nauk (Contribution of agricultural cooperation to the strengthening of the well-being of the peasantry of Ukraine (1921–1929): Dissertation ... Cand. historical sciences)', Kyi'v, 20 s.

3. 'Vidchyt Ukrai'ns'kogo sojuzu s/g kooperacii' «Sil's'kyj gospodar» za 1926–1927 operacijnyj rik (The Ukrainian Union of Agricultural Cooperatives «The Farmer» opens for the 1926–1927 operating year)', 1928, Н., 68 s.

4. Grushevs'kyj, L., 1929. 'Zavdannja ta naprjamok rekonstrukcii' skotarstva na Ukrai'ni (Task and direction of the reconstruction of cattle breeding in Ukraine)', *Ukrai'ns'ke skotarstvo*, №11, lystopad, s. 3–7.

5. Deshko, E., 1927. 'Kooperacija na Ukrai'ni (Cooperation in Ukraine)', Н., 100 s.

6. Dulgerova, OM., 2006. 'Kul'turno-osvitnja dijat'nist' sil'skogospodars'koi kooperacii' Ukrai'ny v dobu NEПу: avtoref. dys... kand. ist. nauk (Cultural and educational activity of the agricultural cooperation of Ukraine in the days of the NEP: dissertation ... Cand. Historical Sciences)', Cherkasy, 20 s.

7. 'Kooperacija na Ukrai'ni v 1925/26 roci (Cooperation in Ukraine in 1925/26)', 1929, Н., 79 s.

8. 'Kooperovane selo (Cooperated village)', 1927, №17, s.41.

9. Lazurenko, VM., 2013. 'Ukrai'ns'ke fermerstvo: zlet i padinnja (1921–1929 rr.) (Ukrainian farming: the rise and fall (1921–1929))', Cherkasy: *ChDTU*, 474 s.

10. Lazurenko, VM., Paskalenko, VM., 2011. 'Ukrai'ns'kyj fermer v dobu NEПу (Ukrainian farmer in the day of the NEP)', Cherkasy: *Vertikal', vydavec' Kandych S. G.*, 346 s.

11. Lychko, I., 1927. 'Kooperatyvne strahuvannja s.–g. Hudoby (Cooperative insurance s.–g. livestock)', *Ukrai'ns'ke skotarstvo*, №7, lypen', s.32–36.

12. Marochko, VI., 1995. 'Ukrai'ns'ka seljans'ka kooperacija. Istoryko-teoretynnyj aspekt (1861–1929) (Ukrainian Peasant Cooperation. Historical and Theoretical Aspect (1861–1929))', К.: *М. R. Kots Publishin*, 216 s.

13. Mashura, S., 1928. 'Novym shljahom (New way)', *Ukrai'ns'ke skotarstvo*, №8–9, serpen' – veresen', s.3–5.

14. Morozov, AG., 2016. 'Sil's'kogospodars'ka kredytna kooperacija v Ukrai'ni (1921–1929) (Agricultural Credit Co-operation in Ukraine (1921–1929))', Cherkasy: *Vertikal', vydavec' Kandych S. G.*, 362 s.

15. Ogij, Ja., 1929. 'Nova organizacijna pobudova ta vyrobnychi zavdannja skotars'koi kooperacii' (New organizational structure and production tasks of cattle cooperatives)', *Ukrai'ns'ke skotarstvo*, №12, gruden', s.8–12.

16. Paskalenko, VS., 2006. 'Zamozhne seljanstvo v sil's'kogospodars'kij kooperacii' Ukrai'ny (1921–1924 rr.): social'no-ekonomichnyj aspekt: avtoref. dys... kand. ist. nauk (The wealthy peasantry in the agricultural co-operation of Ukraine (1921–1924): Socio-economic aspect: dissertation... Cand. historical sciences)', Cherkasy, 20 s.

17. Raku, JuG., 2008. 'Ukrai'ns'ka sil's'kogospodars'ka kooperacija v m'jaso-molochnomu eksporti Ukrai'ny v roky nepu (Ukrainian agricultural cooperative in meat and dairy exports of Ukraine during the NEP years)', *Ukrai'ns'kyj seljanyn: zbirnyk naukovykh prac'*, Cherkasy, Vyp.11, s.262–265.

18. Selyc'kyj, E., 1929. 'Stan skotarstva Ukrai'ny za danymy vesnjanoogo opytu 1929 roku ta zahody do jogo vidnovlennja (State of cattle breeding of Ukraine according to the spring survey of 1929 and measures for its restoration)', *Ukrai'ns'ke skotarstvo*, №11, lystopad, s.8–17.

19. 'Seljans'ke zhyttja (Peasant life)', 1924, №54, s.14.

20. 'Sil's'kyj gospodar (The farmer)', 1925, №13/14, s.61.

21. 'Sil's'kyj gospodar: Vidchyt za 1926/27 operacijnyj rik (The farmer: The 1926/27 operational year will be operational)', 78 s.

22. 'Ukrayns'kij ekonomist (Ukrainian economist)', 1923, 22 dekabrja, s.7.

23. 'Ukrai'ns'ke skotarstvo (Ukrainian cattle breeding)', 1926, №1, s.5.

24. 'Ukrai'ns'kyj agronom (Ukrainian agronomist)', 1927, №5/6, s.7.

25. Uman, Ju., 1928. 'Nashi pidsumky (Our results)', *Ukrai'ns'ke skotarstvo*, №1, sichen', s.3–7.

26. 'CDAVO Ukrai'ny (TsDIAO of Ukraine)', F.27, Op.9, Spr.413.

27. Tam samo (Ibid), F.320, Op.1, Spr.272.

28. Tam samo (Ibid), F.325, Op.1, Spr.102.

29. Tam samo (Ibid), Spr.272.

30. Tam samo (Ibid), Spr.289.

31. Tam samo (Ibid), Spr.39.

32. Tam samo (Ibid), Spr.64.

33. Tam samo (Ibid), Spr.10.

Voloshyn I. V., senior lecturer at the Department of Social Sciences of Cherkasy Institute of Fire Safety named after Chornobyl Heroes (Ukraine, Cherkasy), igorvoloshin@ukr.net

The role of the specialized agricultural network «Dobrobut» in the development of meat and meat processing industries f the Ukrainian SRP in the days of NEP

The article reveals the importance of the Dobrobut agricultural network for the restoration and further quantitative and qualitative growth of the meat industry of the Ukrainian SSR in the 1920s. It is proved that the system of economic, economic, educational, breeding and zootechnical measures that Dobrobut carried out made it possible to quickly improve the efficiency of the meat industry of peasant farms. The ways of intensifying the modern domestic meat and dairy industry are determined, taking into account historical experience.

Keywords: credit cooperation, credit society, peasant economy, new economic policy, agricultural network «Dobrobut», cattle breeding, intensification of farming.

УДК 930.1:316.4.063.7(477)«1928/1953»

Довбня О. А.,

кандидат історичних наук, доцент
(Україна, Краматорськ), olga.dov.2003@ukr.net,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2382-4160>

РЕПРЕСІЇ ПРОТИ ПОЛЯКІВ УСРР/УРСР НАПРИКІНЦІ 1920-х – НА ПОЧАТКУ 1950-х РР. У ДОСЛІДЖЕННЯХ ВІТЧИЗНЯНИХ ІСТОРИКІВ

Розглядається висвітлення у сучасній вітчизняній історіографії репресивної політики комуністично-радянського режиму щодо польської національної меншини Радянської України наприкінці 1920-х – на початку